

החובל פרק שמיני בבא קמא

א) ונעל נה. וישנו.
ב) כמובן לה. ג) מוט
ד) ו"ל דלכל וכן
ה) וישנו. ו) ונעל ט:
ז) וישנו. ח) וישנו.
ט) וישנו. י) וישנו.
יא) וישנו. יב) וישנו.
יג) וישנו. יד) וישנו.
טו) וישנו. טז) וישנו.
יז) וישנו. יח) וישנו.
יט) וישנו. כ) וישנו.

א) א מ"י פ"ג מהלכות
דלכל הלכה ט ופ"ד
מהל' ערות הלכה ו:
יא) ב מ"י פ"ג מהלכות
מנהדרין הלכה יז:
יב) ב מ"י פ"ה מהלכות
מנהדרין הלכה יא קמג
ע"ש לה ע"מ פ"י ט"ז ח'
יג) ד מ"י ט הלכה ח
קמג טס ע"מ פ"ח ט"ז
יד) ט סעף ה:

קטן שהרג. אדם נגס שהרג את הגדול: קטע וקטע היאך אני קורא כו'. וכי תימא הכא נשקול ממונא המורה אמרה משפט שזה: ופטרינן ליה. בולא כלום והוי משפט שזה או ליטול אכר ממש או גברא קטילא הוא והוא ליה

רב אשי אמר אתיא תחת תחת משור. ושאר אמוראי קברי דלואמה ג"ש לענין מיטעניא ואין להוציא מג"ש עין תחת עין מפסטיה דמשמע עין ממש אלא מדרשא אחריתא: אלא בדמויק. דס"ל לרבי אליעזר דהוי ככוסר * דמשלם דמי מוויק דרשמנא קרייה כוסר

ה' משתכחי עדים וזממים פטורים דגברא קטילא צעו למקטל והלכך איהו נמי פטור והכי אמרינן באלו הן הנשרפין (פניהדרין דף עח.): יד ציד. גבי עד זומם כתיב ואשמעינן דלס העיד חליש פלוני שקיטע יד חזירו משלם ממון הניתן מיד ליד:

קמן שהרג את הגדול וגדול שהרג את הקטן היכי קטילין ליה התורה אמרה 'משפט אחד יהיה לכם משפט השוה לכולכם אלא גשמה שקיל מיניה נשמה אמר רחמנא נשקול מיניה ה"ג נהורא שקיל מיניה נהורא אמר רחמנא נשקול מיניה: תניא אידך רבי שמעון בן יוחי אומר עין תחת עין ממון אתה אומר ממון או אינו אלא עין ממש (6) הרי שהיה סומא וסימא קיטע וקיטע חיגר וחיגר היאך אני מקיים בזה עין תחת עין והתורה אמרה משפט אחד יהיה לכם משפט השוה לכולכם אמרי ומאי קושיא דלמא היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר ופטרינן ליה דאי לא תרפה שהרג את השלם מאי עבדינן ליה אלא היכא דאפשר היכא דלא אפשר לא אפשר * ופטרינן ליה דבי רבי ישמעאל תנא אמר קרא (ב) כן ינתן בו ואין נתניה אלא מעתה * כאשר יתן מום באדם הכי נמי דממון הוא אמרי דבי רבי ישמעאל קרא יתירא דרשי מכדי כתיב * ואיש כי יחן מום בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו כן ינתן בו למה לי ש"מ ממון כאשר יתן מום באדם למה לי (6) אידי דבעי מיכתב בן ינתן בו כתב נמי כאשר יתן מום באדם דבי רבי חייא תנא אמר קרא יד ביד דבר הניתן מיד ליד ומאי ניהו ממון אלא מעתה * רגל ברגל נמי הכי הוא אמרי דבי רבי חייא קרא יתירא קא דרשי מכדי כתיב * ועשייתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו אי סלקא דעתך ממש יד ביד למה לי ש"מ ממון רגל ברגל למה לי אידי דכתיב יד ביד כתב נמי רגל ברגל אביי (8) אומר אתיא מדתני דבי חזקיה (ד) דתנא דבי חזקיה * עין תחת עין נפש תחת נפש ולא נפש ועין תחת עין ואי סלקא דעתך ממש זימנין דמשכחת לה עין ונפש תחת עין דבהדי דעור ליה נפקא ליה נשמתיה ומאי קושיא דלמא מימד אמדינן ליה אי מצי מקבל עבדינן ואי לא מצי מקבל לא עבדינן ואי אמדינן דמצי מקבל ועבדינן ביה ונפק רוחיה אי מיית לימות מי לא תנן גבי מלקות (12) אמדורו ומת תחת ידו פטור רב וביד משמיה (7) דרבה אמר אמר קרא * פצע תחת פצע (10) ליתן צער במקום נוק ואי סלקא דעתך ממש כי היכי דלמא הוי ליה צערא להאי נמי אית ליה צערא ומאי קושיא דלמא איכא איניש דמפנק אית ליה צערא טפי ואיכא איניש דלא מפנק לית ליה צערא למאי נפקא מינה למחבי ליה היאך דביני ביני רב פפא משמיה דרבא אמר אמר קרא * ורפא ירפא ליתן רפואה במקום נוק ואי סלקא דעתך ממש כי היכי דהאי בעי אסייא האי נמי בעי אסייא מאי קושיא דלמא איכא דסליק בשריה היאך ואיכא דלא סליק בשריה היאך למאי נפקא מינה למיתב ליה היאך דביני ביני רב אשי אמר אתיא תחת תחת משור כתיב הכא * עין תחת עין וכתבי התם * שלם ישלם שור תחת השור מה להלן ממון אף כאן ממון מאי חיות דילפת תחת תחת משור נילף תחת תחת מאדם דכתיב * ונתת נפש תחת נפש מה להלן ממש אף כאן ממש אמרי דנין נוקין מנוקין ואין דנין נוקין ממונה אדרבה דנין אדם מאדם ואין דנין אדם מבהמה אלא אמר רב אשי * מתחת אשר ענה יליף ליה אדם מאדם ונוקין מנוקין תניא ר"א אומר עין תחת עין ממש ממש סלקא דעתך רבי אליעזר לית ליה ככל הני תנאי אמר (7) רבה לומר שאין שמין אותן כעבד א"ל אביי אלא כמאן כבן חורין בן חורין מי אית ליה דמי אלא אמר רב אשי לומר שאין שמין אותן בניוק אלא במזיק: ההוא חמרא דקמע ידא דינוקא אתא לקמיה דרב פפא בר שמואל אמר להו זילו שומו ליה ארבעה דברים אמר ליה רבא והא אנן חמשה תנן א"ל לבר מנוק קאמינא אמר ליה אביי והא חמור הוא וחמור אינו משלם אלא נוק אמר להו זילו שומו ליה נוקיה והא כעבדא בעי למשיימיה אמר להו זילו שיימוהו כעבדא אמר להו אבוה דינוקא לא בעינא דזילא ביה מילתא אמרו ליה והא קא מחייבת ליה לינוקא אמר להו לכו גדיל מפייסנא ליה מדידי: ההוא תורא דאלם ידיה דינוקא אתא לקמיה דרבא אמר להו זילו שיימוהו כעבדא אמרו ליה והא מר הוא דאמר * כל הנישום כעבד אין גובין אותו בכבל אמר להו לא צריכא * דאי תפס רבא לטעמיה דאמר רבא נוקי שור בשור ונוקי שור באדם נוקי אדם בשור אמר נמי גובין אותו בכבל מ"ש נוקי אדם באדם נוקי אדם בשור דלא אלהים בעינן וליכא נוקי שור בשור ושור באדם נמי אלהים

תורה אור השלם

1. משפט אהר יתה לבם בנר באווח יתה פי אני יי אלהים: ויקרא כד כב
2. שבר תחת שבר עין תחת עין שן תחת שן כאשר יתן מום באדם כן ינתן בו: ויקרא כד כב
3. ואיש כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו: ויקרא כד כב
4. וכל תחוס עיניך נפש בנפש עין בעין שן בשן יד ביד רגל ברגל: דברים יט ט
5. ועשייתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו ובערת הרע מקרבך: דברים יט ט
6. עין תחת עין שן תחת שן יד תחת יד רגל תחת רגל: שמות כא כד
7. כויה תחת כויה פצע תחת פצע תבירה תחת תבירה: שמות כא כה
8. אם יקום ודחהוך בחוץ על משענתו ונתק המכה רק שבתו יתן ורפא ירפא: שמות כא כז
9. או נודע כי שור נזח הוא ממולד שלשם ולא ישמרנו בעליו שלם ישלם שור תחת השור והפת יתה לו: שמות כא לו
10. ואם אסון יתה ונתתה נפש תחת נפש: שמות כא כז
11. ונתן האיש השכב עמה לאבי הנזעך למעשים קסם ולו תודה לאשה תחת אשר ענה לא יוכל שלחה כל ימיה: דברים כב כט

הגהות הב"ח

(6) נמי עין ממש אמרה היי שהיה סומא: (3) שם אביי אמר אמיל:

גלוין הש"ס

רש"י ד"ה מאי עבדינן ליה וכו' ערות שאי אחא יבול להויסות. קיל מין דהוא ערות שא"ל יטול להויסות לא מוקרי ערות ואמרי שמה נבלת לא הרג ח"כ מלי פרכין הא שפיר מתקיים משפט אחד אלא דפטרינן ליה דלכא עדות דהרג א"ש: תורה"א אלא דבמויק וכו' דרש"ל דפי' מוקי. לעיל דף ט"ז ח':

מוסף רש"י

אמדרוהו ומת תחת ידו פטור. דלכל כ"ד הוא, ואמרי (מכות ט.) ילא האל המכה את ננו ופלים כ"ד (מכות כב.). ליתן צער במקום נוק. דלפני היכא דליכא נוק משלם נמי זמב. דלא תימא צער דכתבה דחמנה היינו דלכלא נוק. כגון טוואו צעור על * צפתי דלא אפסתייה מנפסיה (לעור כו.) שאל"ש שנתן לו דמי ידו אין פטורים אותו מן הצער לומר הואיל וקנה ידו יס עליו לתקנה בכל מה שצלה, אלא אחריתא יס לו לתקנה נפס שאלו מטעם כל כך ויהי מכה נכחל ולעורו (שמות כא כה).

שמעון בן יוחי אומר עין תחת עין ממון אתה אומר ממון או אינו אלא עין ממש (6) הרי שהיה סומא וסימא קיטע וקיטע חיגר וחיגר היאך אני מקיים בזה עין תחת עין והתורה אמרה משפט אחד יהיה לכם משפט השוה לכולכם אמרי ומאי קושיא דלמא היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר ופטרינן ליה דאי לא תרפה שהרג את השלם מאי עבדינן ליה אלא היכא דאפשר היכא דלא אפשר לא אפשר * ופטרינן ליה דבי רבי ישמעאל תנא אמר קרא (ב) כן ינתן בו ואין נתניה אלא מעתה * כאשר יתן מום באדם הכי נמי דממון הוא אמרי דבי רבי ישמעאל קרא יתירא דרשי מכדי כתיב * ואיש כי יחן מום בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו כן ינתן בו למה לי ש"מ ממון כאשר יתן מום באדם למה לי (6) אידי דבעי מיכתב בן ינתן בו כתב נמי כאשר יתן מום באדם דבי רבי חייא תנא אמר קרא יד ביד דבר הניתן מיד ליד ומאי ניהו ממון אלא מעתה * רגל ברגל נמי הכי הוא אמרי דבי רבי חייא קרא יתירא קא דרשי מכדי כתיב * ועשייתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו אי סלקא דעתך ממש יד ביד למה לי ש"מ ממון רגל ברגל למה לי אידי דכתיב יד ביד כתב נמי רגל ברגל אביי (8) אומר אתיא מדתני דבי חזקיה (ד) דתנא דבי חזקיה * עין תחת עין נפש תחת נפש ולא נפש ועין תחת עין ואי סלקא דעתך ממש זימנין דמשכחת לה עין ונפש תחת עין דבהדי דעור ליה נפקא ליה נשמתיה ומאי קושיא דלמא מימד אמדינן ליה אי מצי מקבל עבדינן ואי לא מצי מקבל לא עבדינן ואי אמדינן דמצי מקבל ועבדינן ביה ונפק רוחיה אי מיית לימות מי לא תנן גבי מלקות (12) אמדורו ומת תחת ידו פטור רב וביד משמיה (7) דרבה אמר אמר קרא * פצע תחת פצע (10) ליתן צער במקום נוק ואי סלקא דעתך ממש כי היכי דלמא הוי ליה צערא להאי נמי אית ליה צערא ומאי קושיא דלמא איכא איניש דמפנק אית ליה צערא טפי ואיכא איניש דלא מפנק לית ליה צערא למאי נפקא מינה למחבי ליה היאך דביני ביני רב פפא משמיה דרבא אמר אמר קרא * ורפא ירפא ליתן רפואה במקום נוק ואי סלקא דעתך ממש כי היכי דהאי בעי אסייא האי נמי בעי אסייא מאי קושיא דלמא איכא דסליק בשריה היאך ואיכא דלא סליק בשריה היאך למאי נפקא מינה למיתב ליה היאך דביני ביני רב אשי אמר אתיא תחת תחת משור כתיב הכא * עין תחת עין וכתבי התם * שלם ישלם שור תחת השור מה להלן ממון אף כאן ממון מאי חיות דילפת תחת תחת משור נילף תחת תחת מאדם דכתיב * ונתת נפש תחת נפש מה להלן ממש אף כאן ממש אמרי דנין נוקין מנוקין ואין דנין נוקין ממונה אדרבה דנין אדם מאדם ואין דנין אדם מבהמה אלא אמר רב אשי * מתחת אשר ענה יליף ליה אדם מאדם ונוקין מנוקין תניא ר"א אומר עין תחת עין ממש ממש סלקא דעתך רבי אליעזר לית ליה ככל הני תנאי אמר (7) רבה לומר שאין שמין אותן כעבד א"ל אביי אלא כמאן כבן חורין בן חורין מי אית ליה דמי אלא אמר רב אשי לומר שאין שמין אותן בניוק אלא במזיק: ההוא חמרא דקמע ידא דינוקא אתא לקמיה דרב פפא בר שמואל אמר להו זילו שומו ליה ארבעה דברים אמר ליה רבא והא אנן חמשה תנן א"ל לבר מנוק קאמינא אמר ליה אביי והא חמור הוא וחמור אינו משלם אלא נוק אמר להו זילו שומו ליה נוקיה והא כעבדא בעי למשיימיה אמר להו זילו שיימוהו כעבדא אמר להו אבוה דינוקא לא בעינא דזילא ביה מילתא אמרו ליה והא קא מחייבת ליה לינוקא אמר להו לכו גדיל מפייסנא ליה מדידי: ההוא תורא דאלם ידיה דינוקא אתא לקמיה דרבא אמר להו זילו שיימוהו כעבדא אמרו ליה והא מר הוא דאמר * כל הנישום כעבד אין גובין אותו בכבל אמר להו לא צריכא * דאי תפס רבא לטעמיה דאמר רבא נוקי שור בשור ונוקי שור באדם נוקי אדם בשור אמר נמי גובין אותו בכבל מ"ש נוקי אדם באדם נוקי אדם בשור דלא אלהים בעינן וליכא נוקי שור בשור ושור באדם נמי אלהים

דביני ביני רב אשי אמר אתיא תחת תחת משור כתיב הכא * עין תחת עין וכתבי התם * שלם ישלם שור תחת השור מה להלן ממון אף כאן ממון מאי חיות דילפת תחת תחת משור נילף תחת תחת מאדם דכתיב * ונתת נפש תחת נפש מה להלן ממש אף כאן ממש אמרי דנין נוקין מנוקין ואין דנין נוקין ממונה אדרבה דנין אדם מאדם ואין דנין אדם מבהמה אלא אמר רב אשי * מתחת אשר ענה יליף ליה אדם מאדם ונוקין מנוקין תניא ר"א אומר עין תחת עין ממש ממש סלקא דעתך רבי אליעזר לית ליה ככל הני תנאי אמר (7) רבה לומר שאין שמין אותן כעבד א"ל אביי אלא כמאן כבן חורין בן חורין מי אית ליה דמי אלא אמר רב אשי לומר שאין שמין אותן בניוק אלא במזיק: ההוא חמרא דקמע ידא דינוקא אתא לקמיה דרב פפא בר שמואל אמר להו זילו שומו ליה ארבעה דברים אמר ליה רבא והא אנן חמשה תנן א"ל לבר מנוק קאמינא אמר ליה אביי והא חמור הוא וחמור אינו משלם אלא נוק אמר להו זילו שומו ליה נוקיה והא כעבדא בעי למשיימיה אמר להו זילו שיימוהו כעבדא אמר להו אבוה דינוקא לא בעינא דזילא ביה מילתא אמרו ליה והא קא מחייבת ליה לינוקא אמר להו לכו גדיל מפייסנא ליה מדידי: ההוא תורא דאלם ידיה דינוקא אתא לקמיה דרבא אמר להו זילו שיימוהו כעבדא אמרו ליה והא מר הוא דאמר * כל הנישום כעבד אין גובין אותו בכבל אמר להו לא צריכא * דאי תפס רבא לטעמיה דאמר רבא נוקי שור בשור ונוקי שור באדם נוקי אדם בשור אמר נמי גובין אותו בכבל מ"ש נוקי אדם באדם נוקי אדם בשור דלא אלהים בעינן וליכא נוקי שור בשור ושור באדם נמי אלהים